

„Pimeda toa kuningas“: muusikas ja liikumises leiavad noored näitlejad ühtsuse.

INGA VARES

Pimedas toas leegitseb toominglik valgus

Tagore „Pimeda toa Kuningas“ ja teatritudengid süüvivad inimhinge saladusse.

Margot Visnap

Rabindranath Tagore, „Pimeda toa Kuningas“. Tõlkinud Sigrid Tooming. Lavastaja Jaan Tooming (külasena Vanemuisest), lavastaja assistent Anne Tärnpu, kunstnik Inga Vares, valguskunstnik Anton Kulagin, muusikalise kujunduse ja laulud on loonud näitlejad. Mängivad EMTA lavakunstikooli 23. lennu tudengid Maarja Mitt, Elina Pähklimägi, Agnes Aaliste, Meelis Põdersoo, Andres Oja, Martin Mill, Ago Soots, Kristo Viiding, Juss Haasma, Marek Tammets, Jekaterina Novosjolova ja Anne Tärnpu (EMTA doktorant). 23. lennu bakalaureusetöö esiletendus Estonia kammersaalis 18. I.

semgi. Seepärast on praegune valik Toominga puhul ootuspärane, lavastada just noortega bengali luuletaja, kirjaniku, helilooja ja filosoofi, esimese Aasiast pärit Nobeli kirjanduspreemia laureaadi Rabindranath Tagore (1861–1941) näidend „Pimeda toa Kuningas“. Lugu, mis hakitud 20 pilti, toob vaatajani Tagore usu- ja armastusefilosoofia, luust-lihast inimesteks kehastudes, jättes samas kõlama näitekirjaniku üleva sõnumi. Näidendi keskset jumalaotsingu teemat võiks tõlgendada ka kui oma hinge ja minapilti süüvimist, eneseleidmist ränkkrasket teekonda. Tagore teksti lahtimõtestamine koos Jaan Toominga ja tema assistendi Anne Tärnpuuga võis noortele näitlejaile olla prooviprotsessi põnevaim osa, valgustuslik ja hariv. Ometigi on lavastuse tu-

Rabindranath Tagore, „Pimeda toa Kuningas”. Tõlkinud Sigrid Tooming. Lavastaja Jaan Tooming (külalisena Vanemuisest), lavastaja assistent Anne Törnpu, kunstnik Inga Vares, valguskunstnik Anton Kulagin, muusikalise kujunduse ja laulud on loonud näitlejad. Mängivad EMTA lavakunstkooli 23. lennu tudengid Maarja Mitt, Elina Pähklimägi, Agnes Aalste, Meelis Põdersoo, Andres Oja, Martin Mill, Ago Soots, Kristo Viiding, Juss Haasma, Marek Tammets, Jekaterina Novosjolova ja Anne Törnpu (EMTA doktorant). 23. lennu bakalaureusetöö esietendus Estonia kammersaalis 18. 1.

Jaan Toominga teatritööd järgivad juba paar viimast kümnendit eetilist imperatiivi, ot-sides meie maise elu vaimset olulisi (või kadunud?) väärtusi. Sobitada neid manduva kapitalismiühiskonna pinnasesse on justkui tulutu ettevõtmine. Praeguse ühis-konna väärtusorientatsioon ei küüni kuidagi Toominga eetiliste tõekspidamisteni. Eneseotsingud (mis on elu väärt? mis teeb elu elamisvääriliseks?) on asendunud mängi-va-kaupleva ja materiaalsele edule orientee-ruva tarbimisühiskonna väärtuste-reeglitega. Ka viimaste nädalate kultuurijutud keerlevad vaid (käibemaksu)raha ümber, poliitilises mängusaginas meenub kultuur kui eestlase kestmise eeldus ja alus rahavoogude liigu-tajatele harva. Tooming on kui hüüdjä hääll kõrbes, aga tema teatrivormid ei kõla enam sellise võimsusega ja nii suurejooneliselt kui nõukaaegsed protestilavastused, mida hin-dasid nii 70-80ndate vaatajad, kriitikud, kul-tuuriintelligents. Rahvuslik identiteet versus võõrvõimu painajalik surve, millega Toominga toonased Vanemuise tipplavastused meie enesealahoiuinstinkti toetasid, said väärilise tunnustuse eelkõige tollases kultuuritegijate siseringis, aga kõrgelt hinnati neid ka teat-rikunstiliselt tasandilt – uuenduslikku lava-keelt, kujundifilosoofiat ja endast kõike and-vaid ekspressiivseid näitlejasooritusi.

Ürgset energiat õhkub praegustestki Toom-ninga lavastustest, ent nende laad on kam-merlikum ja sõnum sirgjoonelisem, pateetili-

sting. Seepeaast on praegune valik Toominga puhul ootuspärane, lavastada just noortega bengali luuletaja, kirjaniku, helilooja ja fi-losoofi, esimese Aasiast pärit Nobeli kirjan-duspreemia laureaadi Rabindranath Tagore (1861–1941) näidend „Pimeda toa Kuningas”. Lugu, mis hakitud 20 pilti, toob vaatajani Ta-gore usu- ja armastusefilosoofia, luust-lihast inimesteks kehastudes, jättes samas kõlama näitekirjaniku üleva sõnumi. Näidendi kesk-set jumalaotsingu teemat võiks tõlgendada ka kui oma hinge ja minapilti süüvimist, ene-seleidmise ränkrasket teekonda. Tagore teks-ti lahtimõtestamine koos Jaan Toominga ja tema assistendi Anne Törnpuuga võis noortele näitlejaile olla prooviprotsessi põnevaim osa, valgustuslik ja hariv. Ometigi on lavastuse tu-gevaim külg muusikaline teostus, mis seob pilte ja meeleolusid. Kavalehelt on lugeda, et muusikaline kujundus ja laulude meloodiad on näitlejate endi loodud, mistap on trupi ühtset hingamist kõige rohkem tunda just lauludes ja muusikas.

Tagore allegooriaist tulvil teksti tõlgenda-misel – ühtaegu tuleks Kuninganna jumala-otsingu lugu jutustada ja autori filosoofilised mõttekäigud vaatajani tuua – jääb näiteselts-kond kohati kimpu. Võib-olla nägi küll lavas-taja teadlik ettekirjutus ette eri mängulaadi-de segamise – õnsast pateetilisest rameda groteskini, ent teksti ja lavaloo jälgitavusele see paraku kasuks pole tulnud, kuigi lavas-taja on pannud noored näitlejad teksti otse saali rääkima (ja vähem omavahel suhtlema). Raske ülesanne, millega nähtud etendusel (lavastust mängitakse kahes koosseisus) sai sisendusjõuliselt hakkama Anne Törnpu Ku-ninganna teenija rollis. Ent noorte näitleja-võimed ja -oskused jäid paraku valitud män-gulaadi varju.

Lõpetav näitlejalend on saanud palju erilaadseid ülesandeid („Tinasõdur, baleriin ja siga”, „Kajakas”, „Eksituste komöödia”, „tsuaF”), nüüd „Pimeda toa Kuningas”, kah-juks aga puudub selles põnevas reas (mis orienteeritud rohkem kehalisele aktiivsu-sele ja mängitsemisele) veel üks korralik täismõõdus psühholoogiline lavastus, mis annaks aimu noorte tekstitudlikkusest ja rolliloomest.